

УДК 581.9 (477.61)

ДЮ. ШЕВЧЕНКО

Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України
Україна, 01014 м. Київ, вул. Тімірязєвська, 1

ФЛОРИСТИЧНЕ РІЗНОМАНІТТЯ КРЕМІНСЬКОГО ЛІСОВОГО МАСИВУ

Установлено видовий склад флори Кременських лісів. Вона нараховує 921 вид судинних рослин, які належать до 392 родів, 108 родин. Вивчено систематичну, біоморфологічну, географічну та еколого-ценотичну структуру флори регіону, досліджено процеси синантропізації флори лісового масиву. Здійснено соціологічну оцінку фіторізноманіття регіону, виділено та схарактеризовано його раритетну компоненту. За результатами досліджень запропоновано створити нові об'єкти природно-заповідного фонду в регіоні.

Вирішення проблем охорони фіторізноманіття острівних лісових масивів Степової зони України потребує детальних флористичних досліджень. Одним із таких масивів є Кременський лісовий масив, розташований на північному заході Луганської області. Він охоплює територію Кременського адміністративного району та землі м. Рубіжне. Згідно з флористичним районуванням України регіон розташований у південній частині Айдарської степової підобласті Старобільської області південних відроїв Середньоросійської височини. Відповідно до геоботанічного районування України [2] він розміщений у Середньо-Донській підпровінції Старобільського округу Станично-Луганського району дубово-соснових, соснових і дубових лісів, заплавної луки та рослинності пісків. Кременський лісовий масив є найбільшим лісовим масивом на південному сході України, його площа становить 42 271 га.

Кременські ліси відзначаються багатством та своєрідністю флористичного складу, а ряд рідкісних видів рослин лісового масиву занесено до Червоної книги Ук-

раїни. В зв'язку з необхідністю забезпечення охорони фіторізноманіття лісового масиву важливого значення набуває комплексне вивчення структури й динаміки його флори.

Північна межа регіону проходить через населені пункти Новокраснянка—Варварівка—Кудряшівка. Південна — збігається з р. Сіверський Донець, східна — проходить по р. Борова. Західна межа збігається з адміністративною межею Луганської та Донецької областей.

З геоморфологічного погляду територія Кременських лісів є алювіальною рівниною з численними котловинами та балками [18]. Її характерною ознакою є нахил місцевості у бік долини р. Сіверський Донець. Заплавна тераса утворена піщано-суглинистими осадовими породами. Її ширина варіює від 0,5 до 3 км. Вона добре виражена у південній частині Серебрянського та Комсомольського лісництв.

За характером рельєфу в заплаві виділяють приуслову, центральну та притерасну частини. Приуслова заплава має кілька руслових валів, паралельних руслу річки, з добре вираженим мікрорельєфом у вигляді грив і котловин. Центральна частина заплави — більш рівнинного характеру з

численними озерами, які утворилися в голоценові внаслідок випрямлення старого русла р. Сіверський Донець. Притерасна заплава — найбільш понижена частина заплавної тераси. Для неї характерні виходи ґрунтових вод, що спричиняє утворення боліт. Перша надзаплавна тераса є зоною поширення пісків з еоловими (пагорби, дюни) формами рельєфу. Утворені вітром піщані дюни та пагорби заввишки до 12 м підносяться над численними котловинами, в яких зрідка трапляються невеликі озера. Друга надзаплавна тераса добре виражена в північній частині Сіточного та Кудряшівського лісництв. Рівнинну поверхню тераси перетинають долини струмків та балок. Крутизна схилів коливається від 5 до 15°. На крутіших схилах переважають чорноземні ґрунти, на пологіших поширені лесоподібні суглинки або глини. Загалом переважають схили західної, північно- та південно-західної експозиції [19].

Відповідно до кліматичного районування лісовий масив належить до континентальної степової області помірних широт. Клімат характеризується теплим та сухим літом, холодною, з частими відлигами та невеликою кількістю снігу зимою. Ґрунтовий покрив Кременських лісів досить різноманітний. Найчастіше трапляються дерново-опідзолнені ґрунти (66% загальної площі), заплавно-лучні (16) та чорноземно-лучні (7%). Значна частина території вкрита пісками. На території лісового масиву добре розвинута річкова мережа. Головною водною артерією є р. Сіверський Донець з притоками Жеребець, Красна, Борова. Трапляються численні озера та болота, найбільші з яких Чернікове, Поповне, Линьово, Вовче. За походженням озера є залишками старого русла р. Сіверський Донець (стариці). Живлення озер відбувається переважно за рахунок річкових вод, частково — за рахунок ґрунтових вод та атмосферних опадів. У зв'язку з цим рівень води в озерах не постійний, він збільшується навесні та зменшується влітку. Середня глибина озер 4–5 м,

максимальна — 12 м (оз. Чернікове). Болота переважно мезотрофні папоротево-осокові, трапляються й оліготрофні сфагнові болота.

Перші історичні відомості про природу Кременських лісів датовані кінцем XVII ст. (Матеріали до історії війська Донського, цит. за [16]). Згідно з цими даними на сучасній території лісового масиву у ті часи були розташовані козацькі містечка Сухарець, Краснянський, Боровський. Великі лісові угіддя належали Святогірському монастирю, що в 30 км від м. Кременна. У 1699 р. за наказом Петра I було проведено огляд заплавлених лісів по р. Сіверський Донець. З опублікованих звітів з'ясувалося, що основними деревоутворюючими породами тут були дуб, берест, тополь, ясен. Крім заплавлених лісів у звіті згадується бір на лівому березі р. Сіверський Донець в околицях козацького містечка Боровський. Цей бір займав велику площу. Довжина соснових колод, які використовували для будівництва кораблів, становила 7–8 сажень. Також зазначається, що вже на той час бір був значно вирубаний.

Наприкінці XVIII — на початку XIX ст. соснових насаджень залишилося близько 4 тис. га. Перші посадки сосни в Кременських лісах були здійснені в 1844 р. військовими поселенцями Белаусом (Белаусова садка) та Булавиним (Булавинів ерек). Нині це ботанічні пам'ятки природи, де збереглися 160-річні насадження сосни. До 1929 р. на місці сучасного Кременського лісгоспу існувало Петровське лісництво, яке складалося з Веригінської, Серебрянської, Глухівської, Сіточної та Лисичанської дач. З 1951 р. лісгосп називається Кременським [17]. Нині він займає площу 42 271 га і складається з 9 лісництв.

Вивченню флори та рослинності Кременських лісів приділяли увагу дослідники південного сходу України. Починаючи з 1920 р., флору та рослинність Кременських лісів вивчали М.В. Клоков, Ю.Д. Клеопов, М.І. Котов та інші [8, 9, 10, 13]. Вони описали нові види з південного сходу для "Флори УРСР",

узагальнили та проаналізували зміни рослинності під впливом господарської діяльності людини. М.В. Клоков опублікував списки рідкісних, ендемічних та зникаючих видів рослин південного сходу, майже третина з яких зростала в Кременських лісах. Докладно та всебічно флору південно-східного регіону України в цілому і Кременських лісів зокрема вивчали Є.М. Кондратюк та Р.І. Бурда [1, 11]. В їх працях міститься аналіз флори цього регіону України. Слід відзначити внесок у вивчення флори та рослинності Кременських лісів П.І. Кузнецової, О.С. Ніколаєвої, М.П. Дикої, В.Р. Маслової, Р.Я. Ісаєвої, О.М. Коноплі та ін. [3, 5, 12, 14]. Вони досліджували видовий склад лісового масиву, описували рослинність деяких формацій. Дані щодо стану та структури популяцій окремих видів містяться в працях В.Ф. Дреля, Л.І. Лесняка, М.М. Перегрима [3, 15]. Однак комплексний аналіз флори Кременських лісів досі не проведений. У зв'язку з цим у 2000–2004 рр. ми критично переглянули видовий склад і всебічно проаналізували флористичне різноманіття цього лісового масиву.

За нашими уточненими даними, флора Кременських лісів налічує 921 вид судинних рослин, які належать до 392 родів та 108 родин. Слід зазначити, що до флори Луганської області [12] з незрозумілих причин не потрапили 113 видів судинних рослин, які були виявлені попередніми дослідниками для південного сходу України і Луганської області зокрема [1, 9, 10, 11, 14]. Серед них є рідкісні види, відомі з кількох місцезростань: *Centaurea margaritacea* Ten. [9, 10], *Serphalanthra rubra* (L.) Rich. Crantz (знайдений нами у Віригінському лісництві) та ін. Однак більшість цих видів звичайно трапляється на всій території південного сходу, наприклад: *Ajuga reptans* L., *Artemisia austriaca* Jacq., *Anchusa officinalis* L., *Oenanthe aquatica* (L.) Poir., *Fraxinus lanceolata* Borkh., *Allium scorodoprassum* L. тощо.

Види флори Кременських лісів є представниками чотирьох відділів: *Equisetophyta* —

7 видів, *Polypodiophyta* — 9, *Pinophyta* — 2, *Magnoliophyta* — 903 види. Отже, більшість видів флори регіону є покритонасінними рослинами (98%). Вони належать до двох класів: *Magnoliopsida* і *Liliopsida* (відповідно 654 і 249 видів). У флорі Кременських лісів класи *Liliopsida* і *Magnoliopsida* співвідносяться як 1 : 2,63. Цей показник є значно нижчим від аналогічних показників для флор Середньоросійської височини (1: 3,2–3,9) та Донецького кряжа (1: 3,7–4,1) [1]. Це свідчить про порівняно молодий вік флори регіону.

Провідними у флорі Кременських лісів є 10 родин, які становлять 61,89% (570 видів) загальної кількості видів. Найчисленнішою є родина *Asteraceae* — 134 види, або 14,54% загальної кількості. Далі йдуть *Poaceae* — 119 видів (12,92%), *Cyperaceae* — 59 видів (6,40), *Fabaceae* — 46 (4,99), *Scrophulariaceae* — 43 (4,66), *Caryophyllaceae* — 41 (4,45%), *Lamiaceae* — 40 (4,34), *Rosaceae* — 34 (3,70), *Ranunculaceae* — 28 (3,04), *Brassicaceae* — 26 видів (2,82%), 16 родин представлено 6–25 видами, решта — 1–5 видами.

Значний інтерес становить огляд найбагатших у видовому відношенні родів флори Кременських лісів. Основна частина родового спектра складається з 67 родів, які представлені 5 і більше видами. З них найчисленнішими є: *Carex* L. — 37 видів, *Veronica* L. — 20, *Juncus* L. — 15, *Trifolium* L. та *Centaurea* L. — по 14, *Potamogeton* L. — 13, *Artemisia* L. — 11, *Potentilla* L., *Campanula* L. і *Poa* L. — по 10, *Galium* L. — 9, *Silene* L., *Senecio* L. і *Ranunculus* L. — по 8, *Inula* L., *Plantago* L. і *Polygonum* L. — по 7 видів. Загальна кількість видів, яка припадає на перші десять родів, становить 154 види, або 16,52% флори Кременських лісів.

У спектрі життєвих форм флори лісового масиву (за класифікацією К. Раункієра) переважають криптофіти — 382 види, або 41,52% загальної кількості видів. Серед них виділяють криптофіти-геофіти, криптофіти-гідрофіти та криптофіти-гелофіти. Криптофіти-геофіти — це рослини, у яких бруньки відновлення розміщені в ґрунті. У флорі

Кремінських лісів їх налічується 268 видів (29,10%). Прикладами таких рослин є *Polygonatum multiflorum* (L.) All., *Cephalanthera longifolia* (L.) Fritsch, *Anemone nemorosa* L. та ін. Криптофіти-гідрофіти пристосовані до життя у водному середовищі. Їх частка становить 3,69% (34 види). Це *Nymphaea alba* L., *Lemna minor* L., види родів *Ceratophyllum* L., *Potamogeton* L., *Urticularia* L. Криптофітів-гелофітів (рослин прибережно-водних угруповань і боліт) у флорі Кремінських лісів налічується 80 видів (8,69%). Це такі види, як *Veronica anagallis-aquatica* L., *Stachys palustris* L.

Другою за чисельністю є група гемікриптофітів — 252 види (27,36%). У флорі регіону такими рослинами є *Ajuga reptans*, *Veronica longifolia* L., *Nonea pulla* (L.) DC., *Centaurea donetzica* Klok., *Taraxacum officinale* Webb. ex Wigg., види родів *Plantago* L., *Leontodon* L., більшість представників відділу *Polypodiophyta* та ін.

Третє місце посідають терофіти — 140 видів (15,20%). Більшість з них — це бур'янові, паразитичні чи напівпаразитичні рослини, наприклад, *Roa annua* L., *Avena fatua* L., *Odontites vulgaris* Moench, *Verbascum lychnitis* L., види родів *Setaria* Beauv., *Rhinanthus* L., *Atriplex* L., *Chenopodium* L., *Cuscuta* L., а також прибережно-водні й водні однорічники: *Polygonum persicaria* L., види роду *Callitriche* L.

Кількість фанерофітів у флорі Кремінських лісів становить 93 види (10,01%). Серед них залежно від розміру виділяють нано-, мікро-, мезо- та мегафанерофіти. До нанофанерофітів належить 39 видів (4,23%). Наприклад, види роду *Rosa* L. Мікрофанерофіти становлять 31 вид (3,37%). Це такі види, як *Frangula alnus* L., *Sambucus nigra* L. Мезофанерофітів налічується 16 видів (1,73%). Наприклад, *Acer campestre* L., *Malus sylvestris* L. До мегафанерофітів належать 7 видів (0,76%).

Найменше у флорі Кремінських лісів хамефітів — 54 види (5,86%) (*Chamaecytisus* L., *Herniaria glabra* L., *Veronica officinalis* L.).

Біоморфологічна структура флори Кремінських лісів є типовою для зони широколистяних та хвойних лісів. У спектрі життєвих форм переважають криптофіти, що є типовим для лісових флор Голарктики. Значний відсоток терофітів зумовлений антропогенним впливом на територію регіону.

Для визначення географічної структури флори Кременських лісів нами була використана класифікація геоелементів Ю.Д. Клеопова [7, 8], розроблена для флори Східної Європи. Згідно з нею види флори Кремінських лісів належать до таких типів геоелементів: плюрирегіонального (18 видів), голарктичного (125), бореального (91), євразійського (177), європейського (238), євросибірського (78), субсередземноморського (59), понтичного (74), також зареєстровано 4 види, які є ендеміками вузьких територій: *Centaurea donetzica*, *C. protogerberi* Klok. — долини Сіверського Донця, *Senecio borysthenticus* (DC.) Andr. — долини Дніпра і Дону, *Tragopogon tanaiticus* Klok. — донецький ендемік. Географічна структура флори Кремінських лісів подібна до аналогічного показника східноєвропейських лісостепових флор. Проведений аналіз ендемічних видів свідчить про своєрідність флори лісового масиву і зв'язок з флорами південних відрогів Середньоросійської височини і Донецького кряжа.

За рівнем пристосування до водного середовища та вологості ґрунту види регіону поділяють на 4 групи: гідрофіти, гігрофіти, мезофіти та ксерофіти. У флорі Кремінських лісів найчисленнішими є мезофіти, до яких належать 554 види, або 60,15% видового складу. Друге та третє місця посідають ксерофіти та гігрофіти, частка яких становить відповідно 172 види (18,68%) та 126 видів (13,68%). Гідрофітів у флорі регіону 69 видів (7,49%). Для багатьох видів характерна більш-менш широка амплітуда пристосування до водного середовища, що є підставою для виділення в межах деяких груп окремих підгруп. Так, у групі мезофітів ми

виділяємо облігатні мезофіти (388 видів) та ксеромезофіти (166 видів). До складу ксерофітів входять облігатні ксерофіти (69 видів) та мезоксерофіти (103 види). Спектр екологічних елементів флори лісового масиву характерний для країн з гумідним кліматом: у ньому переважають мезофіти. Великий відсоток гігро- та гідрофітів пояснюється розвинутою річковою мережею.

Для еколого-ценотичного аналізу флори Кременських лісів нами була використана класифікаційна схема флороценотипів Камеліна [6]. Згідно з нею до лісового флороценотипу належать 234 види, до кверцетального ценоелементу — 157, до альнетального — 45, до маргантального — 32 види. Лучний флороценотип налічує 217 видів. До степофітону належить 106, до псаммофітону — 83 види. Флороценотип болотної рослинності об'єднує 68 видів. Гідрофільний флороценотип нараховує 93 види, він об'єднує прибережно-водний (44 види) та власне водний (49 видів) ценоелементи. До синантропного флороценотипу належить 120 видів. У спектрі флороценотипів переважають види лісового та лучного флороценокомплексів, які сформувалися в Кременських лісах на початку голоцену.

Синантропна флора лісового масиву об'єднує 120 видів (13,03%). Апофітна фракція становить 63 види, адвентивна — 57 видів. За часом заносу переважають кенофіти (неофіти) — 36 видів, археофіти налічують 21 вид. За способом заносу переважають ксенофіти — 45 видів, ергазіофітів — 12 видів. За ступенем натуралізації найчисленнішими є епекофіти — 31 вид, на другому місці — колонофіти — 16, агріофіти становлять 10 видів. Третя частина адвентивних рослин (19 видів) флори регіону має північноамериканське походження, решта видів походить із Середземномор'я, Малої Азії або Південної Європи. Антропогенні зміни флори регіону зумовлені процесами синантропізації та експансії адвентивних видів, що призводить до її уніфікації та збільшення кількості раритетних видів.

Процеси становлення та формування флори Кременських лісів тісно пов'язані з флорогенезом Середньоросійської височини та Донецького кряжа. Особливий інтерес становить походження бореального елемента, який у флорі Кременських лісів представлений значною кількістю видів. У зв'язку з процесами просування льодовика з півночі на південь флора регіону збагачувалася бореальними елементами. Після відступу дніпровського льодовика в долині р. Сіверський Донець та його приток виникають сприятливі умови для розвитку прибережно-водної, лучної та болотної рослинності бореального типу [1]. Подальші потепління та підвищення вологості сприяли поширенню широколистяних (неморальних) видів у Кременських лісах. Соснові ліси поступово замінюються широколистяними. Останні збереглися лише у вигляді островів. В останнє тисячоліття субатлантичної фази голоцену у природні процеси дедалі частіше втручається людина. У зв'язку з синантропізацією рослинного покриву в цей час формується неоконкомплекс рудеральної рослинності, відбувається проникнення та експансія адвентивних видів. Загальна синантропізація порушує природний хід розвитку флори регіону, що призводить до скорочення ареалів багатьох видів, а в деяких випадках і до їх повного витіснення. Наприкінці XVI ст. флора Кременських лісів починає зазнавати інтенсивного антропогенного тиску. До кінця XVIII ст. більша частина степів Луганської області була розорана, а ліси збереглися переважно лише по річкових долинах та байраках. У XX ст. формуються флори техногенних екотопів. Особливо негативно на флору Кременських лісів впливають розташовані практично поруч підприємства хімічної та нафтопереробної промисловості міст Северодонецька, Лисичанська, Рубіжного.

Раритетна фракція флори лісового масиву налічує 152 види, або 16,5% їх загальної кількості. З них по два види занесено до Світового Червоного списку і до Бернської

конвенції (відповідно *Crataegus ukrainica* Pojark, *Vincetoxicum rossicum* (Kleop.) Barbar і *Salvinia natans* L., *Liparis loeseli* (L.) Rich), 10 — до Європейського Червоного списку, 35 видів — до Червоної книги України. Решта видів охороняється у Луганській області. Вісім рослинних угруповань Кременських лісів занесено до Зеленої книги України [4]: групи асоціацій *Querceta (roboris) acerosa tatarica*, *Querceta (roboris) corylosa*, *Tileto (cordatae) Quercus (roboris) aegoropodiosum*, асоціація *Alnetum (glutinosa) matreucidosum*, формації *Salvinieta natantis*, *Nymphaceta albae*, *Numphareta lutea*, *Sparganeta minimi* [20].

Зважаючи на високу фітосозологічну цінність Кременських лісів потрібно вжити комплекс охоронних заходів, спрямованих на збереження його рідкісних видів та рослинних угруповань. Слід звернути увагу на надзвичайно низький відсоток природно-заповідних об'єктів на території регіону досліджень. Нині в Кременських лісах існує лише один ботанічний заказник та три ботанічні пам'ятки природи. У зв'язку з цим до державної служби заповідної справи Міністерства екології та природних ресурсів України нами подано обґрунтування та необхідні документи на створення в Кременських лісах Луганської області ботанічного заказника загальнодержавного значення — урочище "Сафоново" (кв. 123 виділ 5, площею 4,8 га), в якому охоронятимуться рослинні угруповання з участю реліктової папороті *Matteucia strutiopteris* Tod. Для південного сходу України відомо лише два локалітети цього виду і обидва розташовані в Кременських лісах, тобто на південній межі ареалу. Крім страусового пера на цій території зростає багато рідкісних бореальних видів, занесених до Червоної книги України.

Нами також підготовлені пропозиції щодо розширення площі ботанічного заказника "Серебрянський" з 400 до 5413 га та включення його до проектного Національного природного парку "Сіверськодонецький".

На нашу думку, створення цих об'єктів природно-заповідного фонду сприятиме збереженню унікального фіторізноманіття Кременських лісів.

1. Бурда Р.И. Антропогенная трансформация флоры. — К.: Наукова думка, 1991. — 168 с.
2. Геоботаничне районування УРСР. — К.: Наук. думка, 1977. — 304 с.
3. Дрель В.Ф. Загальна характеристика флори залізниць Луганської області та їх адвентивного субелементу // Вісник ЛДПУ ім. Тараса Шевченка (Біол. науки). — 2000. — № 11 (31). — С. 16—21.
4. Зеленая книга Украинской ССР / Под ред. Ю.Р. Шеляг-Сосонко. — К.: Наук. думка, 1987. — 216 с.
5. Исаева Р.И., Лесняк Л.И., Маслова В.Р. Охраняемые растения Кременских лесов // Вісник ЛДПУ ім. Тараса Шевченка (Біол. науки). — 2001. — № 6 (38). — С. 9—12.
6. Камелин Р.В. Флорогенетический анализ естественной флоры горной Средней Азии. — Л.: Наука, 1973. — 354 с.
7. Клеопов Ю.Д. Проект класифікації географічних елементів для аналізу флори УРСР // Журнал АН УРСР. — 1938. — № 17 (25). — С. 209—219.
8. Клеопов Ю.Д. Анализ флоры широколиственных лесов Европейской части СССР. — К.: Наук. думка, 1990. — 352 с.
9. Клоков М.В. Замечательный уголок северной растительности на юге Харьковской губернии // Бюл. Харьк. о-ва любителей природы. — 1916. — 98, № 4. — С. 63—67.
10. Клоков М.В. Про північну рослинність на південному сході Харківщини // Ботан. журн. АН УРСР. — 1924. — 2, № 40. — С. 238—246.
11. Кондратюк Е.Н., Бурда Р.И., Остапко В.М. Конспект флоры юго-востока Украины. Сосудистые растения. — К.: Наук. думка, 1985. — 272 с.
12. Конопля О.М. Флора Луганської області. Анотований список судинних рослин. — Ч. 1. — Луганськ: Альма-матер, 2002. — 163 с.
13. Котов М.И. Ботанические экскурсии в Купянский округ Харьковской губернии // Журн. Рус. ботан. о-ва. — 1929. — 14, № 2. — С. 78—89.
14. Кузнецова П.И., Николаева О.С., Дика М.П. Флора і рослинність Кременського лісу // Укр. ботан. журн. — 1979. — 36, № 1. — С. 58—61.
15. Лесняк Л.И., Перегрим М.М. Флора та стан популяцій родини Lamiaceae у Кременських лісах Луганської області // Вісник ЛДПУ ім. Тараса Шевченка (Біол. науки). — 2001. — № 6 (38). — С. 5—9.

16. Оберто В.И. Кременские леса прежде и теперь // Охраняйте родную природу. — 1970. — Вып. 3. — С. 85—96.

17. Оберто В.И. Кременские леса. — Донецк: Донбасс, 1977. — 27 с.

18. Физико-географическое районирование Украинской ССР. — К.: Наукова думка, 1968. — 683 с.

19. Фисуненко О.П., Жадан В.И. Природа Луганской области. — Луганск: Обл. тип., 1994. — 233 с.

20. Шевченко Д.Ю. Редкие растительные сообщества Кременских лесов (Луганская область) // Леса Евразии — Белые Ночи: Матер. III Междунар. конф. молодых ученых. — СПб., 2003. — С. 192—193.

Рекомендував до друку В.І. Мельник

Д.Ю. Шевченко

Национальный ботанический сад
им. Н.Н. Гришко НАН Украины,
Украина, г. Киев

ФЛОРИСТИЧЕСКОЕ РАЗНООБРАЗИЕ КРЕМЕНСКОГО ЛЕСНОГО МАССИВА

Установлен видовой состав флоры Кременских лесов. Она насчитывает 921 вид сосудистых растений, относящихся к 392 родам и 108 семействам. Изучена систематическая, биоморфологическая,

географическая и эколого-ценотическая структура флоры региона, исследованы процессы синантропизации флоры лесного массива. Осуществлена сосологическая оценка фиторазнообразия региона, выделена и охарактеризована его раритетная компонента. По результатам исследований предложено создать новые объекты природно-заповедного фонда в регионе.

D.Yu. Shevchenko

M.M. Grishko National Botanical Gardens,
National Academy of Sciences of Ukraine,
Ukraine, Kyiv

THE FLORISTIC DIVERSITY OF KREMINIAN FOREST MASSIVE

The species composition of flora in the Kremenian forest was set, which counts a 921 species of vascular plants, related to 392 genera and 108 families, the its is studied systematic, biomorphological, geographical, ecological and coenotical structures. The character of synantropisation flora of forest massive is exposed. The sosological estimation phytodiversity of region is carried out, selected and described his rarities component. As a result of researches it is offered to create new objects of the natural-protected fund in a region.